

اظهار نظر کارشناسی درباره:
**«لایحه معاهده (کنوانسیون) مکه مکرمه کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی
 در مورد همکاری مجریان قانون در مبارزه با فساد»**

میثم عظیمی

مقدمه

با عنایت به گسترش روزافزون ارتکاب اعمال مجرمانه فساد در سطح فراملی و همچنین تغییر و تحول پرشتاب و نوآورانه شیوه‌های مورد استفاده توسط مرتکبان جرائم مزبور، به‌ویژه در بستر جرائم سازمان‌یافته فرامرزی، تقویت همکاری بین‌المللی و منطقه‌ای در مبارزه فراگیر با این پدیده می‌تواند زمینه‌های مطلوب‌تری در مواجهه با جرائم مزبور را برای نظام عدالت کیفری فراهم نماید. معاهده مورد بحث که اعضای آن را کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی تشکیل می‌دهد درصدد ارتقای مؤثر همکاری‌ها در رابطه با پرونده‌های مفاسد مالی و اقتصادی در مرحله جمع‌آوری ادله و مدارک (تحقیقات مقدماتی) می‌باشد. چه اینکه خارج شدن مرتکبین از قلمرو سرزمینی و همچنین خارج نمودن عواید حاصل از جرم هر کدام می‌تواند فرایند رسیدگی به جرائم مزبور را با اختلال جدی مواجه نماید از همین رو در پرتو همکاری‌های موضوع این معاهده می‌توان به تحقق اهداف نظام عدالت کیفری امیدوار بود. در ادامه به بررسی این لایحه و ماده واحده الحاق به آن می‌پردازیم.

بررسی مفاد لایحه

چنانچه اشاره گردید لایحه مورد بحث مشتمل بر یک مقدمه و ۲۳ ماده، با هدف تقویت و ارتقای همکاری‌های بین‌المللی در مبارزه با جرائم و پرونده‌های فساد مالی و اقتصادی در میان کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی ارائه گردیده است. آنچه در بررسی مفاد این لایحه حائز اهمیت است آن است که اولاً قلمرو شمول رفتارهای مجرمانه مشمول این معاهده، ثانیاً قلمرو و گستره همکاری‌ها و ثالثاً استثنائات و محدودیت‌های همکاری‌ها مورد بررسی قرار گیرد.

الف) قلمرو رفتارهای مجرمانه مشمول همکاری

در خصوص قلمرو رفتارهای مشمول این معاهده مطابق ماده (۲) این معاهده، جرائم و پرونده‌های فساد مالی و اقتصادی که کشورهای عضو را متعهد به همکاری در ارتباط با آنها می‌نماید در دوازده بند به صورت حصری احصا گردیده است که مهمترین آنها عبارتند از: رشوه در بخش دولتی و خصوصی، اختلاس در بخش دولتی و خصوصی، اعمال نفوذ در معاملات و ارتکاب پولشویی در خصوص عواید حاصل از جرائم مزبور.

مشخصات لایحه

دوره دوازدهم - سال دوم

شماره ثبت:

۳۰۲

شماره چاپ:

۵۱۲

تاریخ چاپ:

—

دفتر مطالعات حقوقی

گروه حقوق جزا

مشخصات گزارش

نوع گزارش:

- طرح / لایحه
- راهبردی
- نظارتی
- پیش‌نویس قانونی

شماره مسلسل:

۲۱۲۱۶

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۱۰/۱۴

ب) مصادیق و گستره همکاری‌ها

به موجب فصل دوم معاهده با عنوان حوزه‌های همکاری، دو دسته از همکاری‌ها مورد توجه قرار گرفته است. ماده (۵) معاهده، تبادل داده‌ها و اطلاعات راجع به جرائم مورد نظر در صورت عدم مغایرت با اصول اساسی نظام حقوقی را مد نظر قراردادده است و به صورت تمثیلی برخی اقدامات که عمدتاً جنس قضایی و حقوقی دارند از جمله راجع به هویت، محل و فعالیت‌های اشخاص مظنون، جابه‌جایی عواید حاصل از جرم، تجهیزات یا سایر آلاتی که در ارتکاب این جرائم مورد استفاده قرار گرفته، شیوه‌ها و روش‌های مورد استفاده در ارتکاب جرائم مذکور و شناسایی زودهنگام جرائم مذکور را مورد تصریح قرار داده است. همچنین ماده (۶)، همکاری‌های فنی و آموزشی همچون کمک به شناسایی و معرفی شیوه‌ها و ابزارهای مورد استفاده برای پیشگیری، کشف، تحقیق و تعقیب جرائم مشمول این معاهده را مورد لحاظ قرار داده است.

پ) محدودیت‌ها و موارد رد درخواست همکاری

با عنایت به اینکه همکاری در زمینه جرائم موضوع این معاهده همواره ممکن است در قلمرو داخلی کشورها دارای ملاحظات مهم و اساسی باشد لذا به همین منظور در ماده (۱۱) معاهده مواردی را که به کشورها اختیار رد درخواست همکاری داده شده است را مورد تصریح قرار داده است. این موارد عبارتند از:

۱. چنانچه احتمال داده شود اجرای درخواست به حاکمیت، نظام حقوقی، امنیت یا منافع ملی دولت لطمه وارد کند.
۲. داده‌ها یا اطلاعات درخواست شده آشکارا نامتناسب یا غیرمرتبط با اهدافی باشد که بدان منظور درخواست شده است.
۳. چنانچه به اشتراک‌گذاری داده‌ها یا اطلاعات بر نتیجه تحقیقات، تعقیب یا رسیدگی‌های قضایی در حال انجام، تأثیر نامطلوب بگذارد.
۴. چنانچه دلایل اساسی بر این باور وجود داشته باشد که هدف از ارائه درخواست، تعقیب یا مجازات شخص براساس جنسیت، نژاد، مذهب، ملیت، خاستگاه قومی یا عقاید سیاسی آن شخص باشد.

بررسی ماده واحده الحاق به کنوانسیون

در خصوص ماده واحده الحاق به معاهده مورد بحث دو نکته قابل توجه می‌باشد:

۱. با عنایت به مفاد بند «۴» ماده (۱۹) معاهده که مقرر می‌دارد: اسناد الحاق نزد دبیرکل تودیع خواهد شد و با توجه به اینکه مطابق ماده (۱) معاهده منظور از دبیرکل، دبیرکل سازمان همکاری اسلامی می‌باشد لذا پیشنهاد می‌شود عبارت «دبیرکل سازمان ملل» در ماده واحده الحاق به «دبیرکل سازمان همکاری اسلامی» تغییر نماید.
۲. عنوان مندرج در ماده واحده برای معاهده با عنوان معاهده مندرج در پیوست اختلاف جزئی دارد. توضیح آنکه در متن ماده الحاقی عنوان لایحه به این شکل ذکر شده «معاهده (کنوانسیون) مکه مکرمه کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی در مورد همکاری مجریان قانون مبارزه با فساد» [۱] در حالیکه در متن پیوست عنوان معاهده به این ترتیب بیان شده است: «معاهده (کنوانسیون) مکه مکرمه کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی در مورد همکاری مجریان قانون در مبارزه با فساد». صرف نظر از آثار حقوقی این اختلاف به نظر می‌رسد لازم است به جهت جلوگیری از هرگونه اختلافات احتمالی این دو عنوان بصورت کاملاً یکسان ذکر گردد.

جمع‌بندی

نظر به اهمیت و ضرورت ایجاد بسترهای حقوقی و قانونی همکاری بین‌المللی در امر مبارزه با فساد تصویب لایحه با لحاظ و اصلاح موارد مندرج در این گزارش در چارچوب آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی مورد پیشنهاد می‌باشد.

منابع و مآخذ

[1] <https://dotic.ir/news/18234>

جداول مخصوص گزارش‌های صحن علنی

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
ماده واحده			✓	

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی	
ماده واحده	ماده واحده - به دولت جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می‌شود به معاهده (کنوانسیون) مکه مکرمه دولت‌های عضو سازمان همکاری اسلامی در مورد همکاری مجریان قانون مبارزه با فساد مشتمل بر یک مقدمه و (۲۳) ماده به شرح پیوست ملحق شود و اسناد الحاق را نزد دبیرخانه سازمان ملل تودیع نماید. تبصره- رعایت اصول هفتاد و هفتم (۷۷)، یکصد و بیست و پنجم (۱۲۵) و یکصد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اجرای این قانون یا اصلاح آن، الزامی است.			✓		۱- با عنایت به مفاد بند «۴» ماده (۱۹) معاهده که مقرر می‌دارد: اسناد الحاق نزد دبیرکل تودیع خواهد شد و با توجه به اینکه مطابق ماده (۱) معاهده منظور همکاری اسلامی» تغییر از دبیر کل، دبیر کل سازمان همکاری اسلامی می‌باشد لذا پیشنهاد می‌شود عبارت «دبیر کل سازمان ملل» در ماده واحده الحاق به «دبیر کل سازمان همکاری اسلامی» تغییر نماید. ۲- عنوان مندرج در ماده واحده برای معاهده با عنوان معاهده مندرج در پیوست اختلاف جزئی دارد. توضیح آنکه در متن ماده الحاقی عنوان لایحه به این شکل ذکر شده «معاهده (کنوانسیون) مکه مکرمه کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی در مورد همکاری مجریان قانون مبارزه با فساد» در حالی‌که در متن پیوست عنوان معاهده به این ترتیب بیان شده است: «معاهده (کنوانسیون) مکه مکرمه کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی در مورد همکاری مجریان قانون در مبارزه با فساد». صرف نظر از آثار حقوقی این اختلاف به نظر می‌رسد لازم است به جهت جلوگیری از هرگونه اختلافات احتمالی این دو عنوان بصورت کاملاً یکسان ذکر گردد.	عبارت «دبیر کل سازمان ملل» در ماده واحده الحاق به «دبیر کل سازمان همکاری اسلامی» تغییر نماید. عبارت «دبیر کل سازمان ملل» در ماده واحده الحاق به «دبیر کل سازمان همکاری اسلامی» تغییر نماید. عنوان مندرج در ماده واحده با عنوان پیوست.	

گزیده سیاستی / مدیریتی (پیامک منتخب)

نظر به اهمیت و ضرورت ایجاد بسترهای حقوقی و قانونی همکاری بین‌المللی در امر مبارزه با فساد تصویب لایحه «معاهده مکه مکرمه دولتهای عضو سازمان همکاری اسلامی در مورد همکاری مجریان قانون مبارزه با فساد» با اصلاح عبارت «دبیرکل سازمان ملل» در ماده واحده به «دبیرکل سازمان همکاری اسلامی» و اصلاح عبارتی عنوان، مورد پیشنهاد است .